

CYNGOR SIR CEREDIGION

Adroddiad i'r:	Cabinet
Dyddiad y Cyfarfod:	2 Mai 2023
Teitl:	Polisi Cydberthnasau a Rhywioldeb (ACaRh)
Pwrpas yr adroddiad:	Darparu gwybodaeth am y newidiadau diweddar o ran Addysg Ryw a'r broses o gyflwyno Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb yn y Cwricwlwm i Gymru. Sicrhau bod gennym ni fel Awdurdod Lleol bolisi Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb addas y gall yr ysgolion ei fabwysiadu a'i addasu. Bydd y polisi yn cefnogi'r ysgolion i ymgorffori'r cwricwlwm newydd a bydd yn darparu cymorth, gwybodaeth, cysondeb ac eglurder.
Er:	Penderfyniad
Portffolio Cabinet ac Aelod Cabinet:	Y Cynghorydd Wyn Thomas, Aelod Cabinet ar gyfer Ysgolion, Dysgu Gydol Oes a Sgiliau

CEFNDIR:

Daeth Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb yn elfen statudol o'r Cwricwlwm i Gymru ar gyfer pob ysgol gynradd a'r ysgolion uwchradd hynny a ymrwymodd i gyflwyno'r cwricwlwm newydd o fis Medi 2022 ymlaen. Yn yr ysgolion uwchradd, bydd hyn yn cael ei gyflwyno fesul cam, gan ddechrau gyda Blwyddyn 7.

I rai, mae addysg cydberthynas a rhywioldeb yn bwnc sensitif. Mae grŵp o'r enw *Public Child Protection Wales* wedi herio Llywodraeth Cymru ynghylch yr hyn a gynigir o ran Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb ac roedd Adolygiad Barnwrol ar 15fed o Dachwedd 2022. Ar 22ain o Ragfyr 2022 roedd y llys o blaid Llywodraeth Cymru ar bob cyfrif.

Beth yw Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb?

Mae addysg cydberthynas a rhywioldeb yn faes rhyngddisgyblaethol eang a chymhleth sy'n cynnwys dimensiynau biolegol, cymdeithasol, seicolegol, ysbrydol, moesegol a diwylliannol. Mae'n cwmpasu'r wybodaeth, y sgiliau, y tueddfrydau a'r gwerthoedd a fydd yn grymuso dysgwyr i wneud y canlynol:

- cefnogi eu hiechyd a'u lles
- datblygu cydberthnasau iach, diogel a boddhaus o bob math, gan gynnwys cydberthnasau â theulu a ffrindiau ac, ymhen amser, cydberthnasau rhamantus a rhywiol
- deall a gwneud synnwyr o'r ffordd y mae cydberthnasau, rhyw, rhywedd a rhywioldeb yn llywio eu hunaniaeth a'u bywydau eu hunain a rhai pobl eraill
- deall a chefnogi eu hawliau eu hunain a hawliau pobl eraill i fwynhau cydberthnasau teg, diogel, iach a boddhaus gydol eu bywydau ac eirioli dros yr hawliau hynny

Mae'r rhan hon o fframwaith Cwricwlwm i Gymru yn cynnwys:

- y Cod Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb: mae'r cod hwn yn nodi'r elfennau dysgu mandadol ar gyfnodau priodol o safbwynt datblygiad
- y canllawiau statudol ategol: mae'r canllawiau hyn yn helpu i ddatblygu addysg cydberthynas a rhywioldeb o fewn cwricwlwm fel elfen hanfodol ynddi ei hun a hefyd fel elfen drawsgwricwlaidd ym mhob Maes

Mae'r Cod hwn yn cynnwys gofynion mandadol, ac mae'r sail gyfreithiol ar gyfer y gofynion hyn i'w gweld yn y crynodeb deddfwriaethol yn y canllawiau fframwaith hyn ar y Cwricwlwm i Gymru. Mae'n nodi'r themâu a'r materion y mae'n rhaid eu cynnwys fel rhan o addysg cydberthynas a rhywioldeb:

- cydberthnasau a hunaniaeth
- iechyd rhywiol a lles
- grymuso, diogelwch a pharch

Mae'r llinynnau uchod yn cynnwys 6 thema: cydberthnasau; hawliau a thegwch; rhyw, rhywedd a rhywioldeb; cyrff a delwedd gorfforol; iechyd rhywiol a lles; a thrais, diogelwch a chymorth.

Mae darpariaeth addysg cydberthynas a rhywioldeb yn helpu i sicrhau bod dysgwyr yn meithrin dealltwriaeth gadarnhaol o gydberthnasau a rhywioldeb ac yn adnabod camsyniadau. Nod addysg cydberthynas a rhywioldeb yw grymuso dysgwyr yn unol â'u hanghenion, eu profiadau a'u datblygiad ehangach. Drwy drafod ac ymateb i gwestiynau ac anghenion dysgwyr, gall yr addysg hon ddarparu amgylcheddau diogel a grymusol sy'n galluogi dysgwyr i fyfyrion ar eu safbwyntiau a'u teimladau ynghylch ystod o faterion, a mynegi'r safbwyntiau a'r teimladau hynny, gan sicrhau hefyd fod y cynnwys yn briodol o safbwynt datblygiad.

Dylai'r hyn a addysgir a'r hyn a ddysgir o fewn addysg cydberthynas a rhywioldeb gael eu cefnogi gan ddull gweithredu ysgol gyfan mewn perthynas ag addysg cydberthynas a rhywioldeb, ac mae hyn yn hollbwysig er mwyn cefnogi lles dysgwyr. Mae hyn yn golygu cysylltu pob agwedd ar yr ysgol yn effeithiol, gan gynnwys y cwricwlwm, polisiau, staff, amgylchedd yr ysgol a'r gymuned, er mwyn cefnogi dysgwyr yn eu haddysg cydberthynas a rhywioldeb. Dylai ysgolion a lleoliadau drafod addysg cydberthynas a rhywioldeb yng nghyd-destun hawliau plant a ddiogelir gan Gonfensiwn y Cenhedloedd Unedig ar Hawliau'r Plentyn. Dylai dull gweithredu seiliedig ar hawliau a gefnogir gan degwch fod wrth wraidd y dysgu. Yn unol â gofynion mandadol y Cod Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb, caiff addysg cydberthynas a rhywioldeb ei darparu mewn ffordd gynhwysol yn unol ag egwyddorion cydraddoldeb. Mae hyn yn helpu i sicrhau y gall y dysgwyr i gyd weld eu hunain, eu teuluoedd, eu cymunedau a'i gilydd yn cael eu hadlewyrchu ym mhob rhan o'r cwricwlwm a dysgu sut i werthfawrogi gwahaniaeth ac amrywiaeth fel ffynhonnell cryfder. Mae hyn yn cyfrannu at gymdeithas gydlynol, deg a chyfiawn sy'n datblygu'r sgiliau bywyd sydd eu hangen ar ddysgwyr. Mae hyn yn cynnwys, wrth gwrs, tegwch o ran rhywedd a chynhwysiant LHDTC+.

Mae gofynion cyfreithiol yn nodi bod yn rhaid i addysg cydberthynas a rhywioldeb fod yn briodol o safbwynt datblygiad. Rhaid ymateb felly i anghenion a phrofiadau'r dysgwyr ynghyd a'u gwybodaeth sy'n datblygu'n gyson gan wneud hynny ar adegau ac oedrannau priodol. Hefyd, rhaid i'r adnoddau y bydd yr ysgolion yn eu defnyddio fod yn briodol. Mae gan bob maes o'r cwricwlwm a'r ystod o ddisgyblaethau pwnc o fewn

pob Maes gyfraniad unigryw i'w wneud at yr hyn a ddysgir fel rhan o addysg cydberthynas a rhywioldeb ac maent ar ffurf tri chyfnod datblygu bras fel a ganlyn.

- Cyfnod 1: o 3 oed
- Cyfnod 2: o 7 oed
- Cyfnod 3: o 11 oed

Mae'r egwyddorion cynnydd ar gyfer y Maes Iechyd a Lles yn cynnig arweiniad ar gynnydd o ran addysg cydberthynas a rhywioldeb. Dylai ysgolion sy'n darparu addysg i ddysgwyr ag anghenion dysgu cymedrol a difrifol, dwys a lluosog ystyried beth yw'r ffordd orau o ddiwallu anghenion pob dysgwr nad yw ei ddealltwriaeth o faterion iechyd rhywiol a lles o bosibl yn cyfateb i'w ddatblygiad. Dylai ysgolion a lleoliadau feddu ar linellau cyfathrebu clir mewn perthynas ag addysg cydberthynas a rhywioldeb a dylen nhw ymgysylltu â dysgwyr, rhieni, gofalwyr a'r gymuned ehangach, gan roi cyfle iddyn nhw ymgysylltu â'r hyn a ddysgir a'r hyn a addysgir fel rhan o addysg cydberthynas a rhywioldeb.

Pam mae angen addysg cydberthynas a rhywioldeb?

Mae'r byd o'n cwmpas yn datblygu'n gyflym ac yn sylweddol. Fel cymdeithas, rydym yn dod yn fwyfwy ymwybodol o:

- newidiadau mewn strwythurau a chydberthnasau teuluol
- newidiadau mewn normau cymdeithasol, diwylliannol a chrefyddol mewn perthynas â rhyw, rhywedd a rhywioldeb
- datblygiadau technolegol gan gynnwys dylanwad cynyddol y cyfryngau cymdeithasol a chynnydd yn y defnydd o ddulliau cyfathrebu a dyfeisiau digidol
- newidiadau i gyfreithiau a hawliau sy'n ymwneud â chydberthnasau, rhyw, rhywedd a rhywioldeb

Yn y cyd-destun hwn, mae addysg cydberthynas a rhywioldeb yn cynnig cefnogaeth bwysig er mwyn galluogi dysgwyr i ddelio â'r newidiadau hyn. Mae deall sut mae ffurfio, datblygu a chynnal cydberthnasau yn galluogi plant a phobl ifanc i ddatblygu sgiliau ac agweddau a fydd o gymorth iddyn nhw yn eu cydberthnasau eu hunain gydol eu bywydau.

Bydd addysg cydberthynas a rhywioldeb o ansawdd yn helpu dysgwyr i ymgysylltu'n feirniadol â'r hyn y maen nhw'n ei ddysgu a'i brofi. Mae hyn yn eu helpu i ddeall eu gwerthoedd a'u credoau ac eirioli dros barchu a deall pobl eraill. Mae Llywodraeth Cymru'n credu bod gan bob plentyn a pherson ifanc yr hawl i gael addysg gynhwysol a chyfannol o ansawdd uchel am gydberthnasau a rhywioldeb. Mae addysg cydberthynas a rhywioldeb sy'n gynhwysol, yn gyfannol ac o ansawdd uchel yn gysylltiedig ag ystod o ddeilliannau cadarnhaol ac amddiffynnol i bob dysgwr a'i gymuned.

Y SEFYLLFA SYDD OHONI:

Nid yw'r polisiâu presennol yn adlewyrchu'r newidiadau yn y Cwricwlwm i Gymru ac mae angen eu haddasu. Mae'n ofynnol i'r ysgol rannu gwybodaeth â'r rhanddeiliaid e.e. y rhieni, ac mae angen polisi i gefnogi cymuned ehangach yr ysgol gan sicrhau bod pawb yn ymwybodol o'r disgwyliadau a'r gweithdrefnau. Bydd hyn yn sicrhau cysondeb ar draws y sir ynghyd â dull gweithredu ysgol gyfan mewn perthynas ag addysg cydberthynas a rhywioldeb. Mae'r polisi drafft wedi'i ddatblygu gan nifer o gyfranwyr e.e. yr ysgolion, staff cynhwysiant Ceredigion gan gynnwys swyddogion

ym maes Anghenion Dysgu Ychwanegol, amddifadedd a diogelu, elusen iechyd rhywiol Brook a'r Cydlynwyr Ysgolion Iach. Mae'r ysgolion wedi derbyn copi drafft o'r polisi ac maent yn croesawu'r cyfle i fabwysiadu'r polisi ar ôl iddo fod i Gabinet.

Polisi Drafft Cymraeg

Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol:	Oes Asesiad Effaith Integredig wedi ei gwblhau? Os na, esboniwch pam Crynodeb: Hirdymor: Cydweithio: Cynnwys: Atal: Integreiddio:
Argymhellion:	i) Cytuno i fabwysiadu cynnwys Polisi Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb Ceredigion ii) Nodi y bydd unrhyw sylwadau a gynigir gan Llywodraeth Cymru yn cael eu cynnwys fel newidiadau i'r Polisi Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb
Rheswm / Rhesymau dros y penderfyniad:	Er mwyn cydymffurfio â gofynion cyfreithiol Cwricwlwm i Gymru a darparu trosolwg clir o gyfrifoldebau'r ysgolion. Bydd y polisi'n sicrhau bod y dull o gyflwyno addysg cydberthynas a rhywioldeb ar draws Ceredigion yn gyson ac o'r safon uchaf.
Trosolwg a Chraffu:	Cyflwynwyd i'r pwyllgor craffu ar 30ain o Fawrth. Pawb o blaid ac yn cefnogi'r polisi a'r argymhellion.
Fframwaith Polisi:	
Amcanion Llesiant Corfforaethol:	Creu Cymunedau Gofalgar ac Iach
Goblygiadau Cyllid a Chaffael:	
Goblygiadau cyfreithiol:	
Goblygiadau staffio:	
Goblygiadau eiddo / asedau:	
Risg(iau):	
Pwerau Statudol:	

- Papurau Cefndir:**
- Adroddiad craffu
 - Canllawiau statudol Addysgu Cydberthynas a Rhywioldeb yn Cwricwlwm i Gymru
- Atodiadau:**
- [Polisi ACaRh Ysgolion Ceredigion 2022- DRAFFT \(Atodiad 1\)](#)
 - [Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb yn CiG \(Mandadol\)](#)
- Swyddog Arweiniol Corfforaethol:** Meinir Ebbsworth, Swyddog Arweiniol Corfforaethol: Ysgolion a Diwylliant
- Swyddog Adrodd:** Gillian Evans (Rheolwr Corfforaethol – ADY, Cynhwysiant a Lles) a Laurie Hughes (Athrawes Ymgynghorol Lles)
- Dyddiad:** 04/04/23

Polisi Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb

Mae'r Polisi Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb hwn wedi'i ysgrifennu'n unol â Chanllawiau Statudol Llywodraeth Cymru, y Cod Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb a'r Crynodeb Deddfwriaethol (Ionawr 2022) ar gyfer ysgolion a darparwyd addysg yn Awdurdod Lleol Ceredigion.

Enw'r ysgol / y ddarpariaeth	
Dyddiad cymeradwyo'r polisi gan Gorff Llywodraethu'r Ysgol / y Pwyllgor Rheoli	
Dyddiad adolygu'r polisi	

Enw'r unigolyn sydd â chyfrifoldeb cyffredinol am Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb yn yr ysgol / y ddarpariaeth hon	
Enw'r unigolyn sy'n gyfrifol am ddiweddarau'r Polisi Cydberthynas a Rhywioldeb hwn	

Cynnwys y Polisi Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb hwn

1. Cyflwyniad
2. Deddfwriaeth ynghylch Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb a'r Ddeddf Cydraddoldeb (2010)
3. Polisiâu cysylltiedig
4. Cyfrifoldeb am Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb
5. Monitro a gwerthuso Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb
6. Diogelu a chyfrinachedd
7. Sut beth yw Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb o safon?
8. Y Cwricwlwm Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb a sut y caiff ei weithredu
9. Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb i ddysgwyr ag anghenion dysgu ychwanegol
10. Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb i ddysgwyr dan anfantais
11. Llais y dysgwr mewn Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb
12. Gweithio gyda rhieni a gofalwyr
13. Gweithio gydag asiantaethau allanol
14. Adnoddau Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb
15. Atodiad: Adnodd Archwilio - Dull ysgol gyfan o ymdrin ag Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb

1. Cyflwyniad

Diben y Polisi Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb hwn yw rhoi gwybodaeth am ein darpariaeth o ran Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb i holl randdeiliaid (dysgwyr, staff, rhieni/gofalwyr, llywodraethwyr a sefydliadau allanol) **(nodwch enw'r ysgol/y ddarpariaeth)**.

Mae Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb o safon yn galluogi pob dysgwr i dyfu a datblygu mewn amgylchedd diogel ac i ddeall sut mae dod yn oedolion iach sy'n gallu meddwl yn feirniadol gan ddatblygu cydberthnasau cadarnhaol ac iach ag eraill. Mae'n bwysig bod dysgwyr yn gallu archwilio, datblygu a meithrin agweddau cadarnhaol at gydraddoldeb, amrywiaeth o ran rhywedd a chydberthnasau llawn parch, ac mae'r Polisi Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb hwn yn hybu dulliau ehangach o atal [trais yn erbyn menywod, cam-drin domestig a thrais rhywiol](#), ymddygiad rhywiol niweidiol, ac achosion o gam-drin ac [aflonyddu rhwng cyfoedion](#).

Wrth i'r byd o'n cwmpas esblygu yn gyflym ac yn sylweddol byddwn yn cynnal hawliau dysgwyr, dan [Gonfensiwn y Cenhedloedd Unedig ar Hawliau'r Plentyn](#), i addysg (Erthygl 28) sy'n eu paratoi i ddeall pobl eraill (Erthygl 29) trwy Gwricwlwm Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb sy'n gynhwysol, yn gyfannol, yn seiliedig ar dystiolaeth ac yn gyfranogol.

Mae **(nodwch enw'r ysgol/y ddarpariaeth)** yn cydymffurfio'n llawn â'r ddyletswydd statudol gyfreithiol a nodwyd yng Nghod Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb Llywodraeth Cymru, ac â [Deddf Cydraddoldeb 2010](#).

Rydym yn cynnig cyfle i ddysgwyr fynegi barn am y Cwricwlwm Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb a gyflwynir iddynt, ac yn cynorthwyo rhieni/gofalwyr i ddeall pam y mae Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb gynhwysol o safon yn hollbwysig i ddatblygiad a gwaith dysgu pob dysgwr.

2. Deddfwriaeth ynghylch Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb a'r Ddeddf Cydraddoldeb (2010)

Mae Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb yn un o'r gofynion statudol yn fframwaith y Cwricwlwm newydd i Gymru ac mae'n orfodol i bob dysgwr.

Caiff y [Cod Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb](#) ei gyhoeddi mewn deddfwriaeth dan Adran 8 Deddf Cwricwlwm ac Asesu (Cymru) 2021, ac mae'n datgan yn glir y gofynion gorfodol cyfreithiol ar gyfer Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb y mae'n rhaid i ysgolion a darparwyr addysg eu bodloni. Dyma'r pwyntiau allweddol:

- Mae Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb yn orfodol ar gyfer pob dysgwr 3 i 16 oed yng Nghymru.
- Ni chaniateir mwyach i rieni/gofalwyr dynnu eu plentyn/person ifanc allan o Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb.
- Bydd ysgolion yn cynllunio eu cwricwlwm eu hunain ar gyfer Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb ond mae'n rhaid i'r cynnwys gael ei osod yng nghyd-destun y llinynnau dysgu bras a chysylltiedig hyn:
 - Cydberthnasau a hunaniaeth
 - Iechyd rhywiol a lles
 - Grymuso, diogelwch a pharch.
- Rhaid i'r Cwricwlwm Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb fod yn briodol i ddatblygiad y dysgwyr. Mae hynny'n golygu bod yn rhaid i ysgolion a lleoliadau ystyried ystod o ffactorau sy'n cynnwys oed y dysgwr; ei wybodaeth a'i aeddfedrwydd; ac unrhyw anghenion dysgu ychwanegol sydd ganddo, a rhagweld ei ddatblygiad ffisiolegol ac emosiynol. Bydd dysgu o fewn y Cwricwlwm Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb yn gysylltiedig â'r cyfnodau canlynol:
 - **Cyfnod 1:** o 3 oed
 - **Cyfnod 2:** o 7 oed
 - **Cyfnod 3:** o 11 oed.

Mae'r [ddolen gyswllt](#) hon yn amlinellu'r dysgu sy'n ddisgwyliedig ym mhob cyfnod, o dudalen 5 ymlaen.

- Mae'n rhaid i'r Cwricwlwm Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb gynnwys dysgu sy'n datblygu ymwybyddiaeth a dealltwriaeth dysgwyr o wahanol hunaniaethau, safbwyntiau a gwerthoedd, ac o amrywiaeth o ran cydberthnasau, rhywedd a rhywioldeb, gan gynnwys bywydau LHDTC+.

Caiff [Canllawiau Statudol Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb \(2022\)](#) eu cyhoeddi dan Adran 71 Deddf Cwricwlwm ac Asesu (Cymru) 2021 a bwriedir iddynt gynorthwyo'r sawl sy'n gyfrifol am gynllunio'r Cwricwlwm Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb ar gyfer eu hysgol/darpariaeth addysg, fel y nodwyd yn y Cod Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb.

Mae'r Polisi Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb hwn yn cyd-fynd â [Deddf Cydraddoldeb 2010](#). Dan ddarpariaethau'r Ddeddf Cydraddoldeb, rhaid i ysgolion beidio â gwahaniaethu'n anghyfreithlon yn erbyn dysgwyr ar sail eu hoed, rhyw, hil, anabledd, crefydd neu gred, ailbennu rhywedd, beichiogrwydd neu famolaeth, priodas neu bartneriaeth sifil, neu gyfeiriadedd rhywiol (a elwir ar y cyd yn *nodweddion gwarchoddedig*). Rhaid i ysgolion/darparwyr addysg hefyd wneud addasiadau rhesymol i leihau anfantais.

Mae **(nodwch enw'r ysgol/y ddarpariaeth)** yn cydnabod bod gan bobl anghenion, gofynion a nodau gwahanol, a byddwn yn mynd ati i wrthsefyll pob math o wahaniaethu gan hybu cysylltiadau da a pharch rhwng pawb yn ein cymuned a rhwng dysgwyr, rhieni, staff, llywodraethwyr/aelodau'r pwyllgor rheoli a phartneriaid.

3. Polisiâu cysylltiedig

Mae'r sawl sydd â chyfrifoldeb am Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb yn **(nodwch enw'r ysgol/y ddarpariaeth)** yn ymwybodol o bolisiâu perthnasol yr ysgol, sy'n ategu Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb, ac yn glynu wrth y polisiâu hynny. Maent yn cynnwys polisiâu ynghylch:

- Cyfrinachedd
- Diogelu / amddiffyn plant

- Gwrth-fwlio (gan gynnwys gweithdrefnau ar gyfer ymdrin â bwlio homoffobig, deuffobig a thrawsffobig)
- Camddefnyddio sylweddau
- Cydraddoldeb ac amrywiaeth
- Diogelwch ar-lein (gweler dogfen Llywodraeth Cymru: [Secstio: Ymateb i ddigwyddiadau a diogelu dysgwyr](#))
- Mae Llywodraeth Cymru wrthi ar hyn o bryd yn datblygu canllawiau ar gyfer polisiâu ynghylch pobl drawsryweddol, a fydd yn cael eu rhyddhau er mwyn ymgynghori â'r cyhoedd yn eu cylch; disgwylir iddynt gael eu cyhoeddi yn ystod tymor yr haf (2023) a dylid eu cynnwys yn y polisi hwn wedi iddynt gael eu cyhoeddi.

Dylid adolygu ac addasu'r rhestr o bolisiâu sydd yn yr adran hon er mwyn adlewyrchu polisi ac ymarfer sy'n benodol i'ch ysgol chi.

4. Cyfrifoldeb am Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb

Yn unol â dull ysgol gyfan o weithredu, mae Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb yn gyfrifoldeb i bawb yn **(nodwch enw'r ysgol/y ddarpariaeth)**. Fodd bynnag, mae gan y Corff Llywodraethu, y Pennaeth, yr Uwch-dîm Arwain a'r Arweinydd Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb rolau penodol i'w cyflawni o ran sicrhau bod y cwricwlwm ar gyfer Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb yn cael ei gyflwyno mewn modd gofalus, ystyriol a llwyddiannus, ac o ran sicrhau amgylchedd diogel i bob dysgwr.

Rôl Corff Llywodraethu'r Ysgol/Darparwr

Rôl Corff Llywodraethu **(nodwch enw'r ysgol/y ddarpariaeth)** yw:

- Pennu'r Polisi Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb a'i awdurdodi, gan sicrhau ei fod yn cydymffurfio â'r gofynion statudol a amlinellir yn y Cod Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb.

- Sicrhau bod y ddarpariaeth o ran cwricwlwm ar gyfer Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb wedi'i nodi yn glir yn y datganiad cwricwlwm lefel uchel y mae'n rhaid i'r ysgol ei gyhoeddi.
- Sicrhau bod y Polisi Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb yn gyfredol a'i fod yn cael ei adolygu bob blwyddyn.
- Sicrhau bod y Polisi Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb yn cael ei rannu'n eang ar draws cymuned yr ysgol gyfan.

Rôl y Pennaeth a'r Uwch-dîm Arwain

Rôl y Pennaeth a'r Uwch-dîm Arwain yn **(nodwch enw'r ysgol/y ddarpariaeth)** yw:

- Cydlynu'r gwaith o lunio Polisi Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb **(nodwch enw'r ysgol/y ddarpariaeth)** trwy gynnwys yr holl randdeiliaid perthnasol gan sicrhau cyfathrebu effeithiol.
- Rhoi gwybod i'r holl staff a'r holl oedolion sy'n ymwneud â darparu Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb yn yr ysgol am gynnwys y polisi a'i oblygiadau iddyn nhw fel darparwyr.
- Asesu anghenion o ran Datblygiad Proffesiynol Parhaus staff yr ysgol sy'n ymwneud â'r rhaglen, a cheisio ymateb i'r anghenion hynny â hyfforddiant proffesiynol addas.
- Darparu cymorth i'r Arweinydd Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb lle bo'n briodol, sy'n cynnwys cynorthwyo gydag unrhyw heriau gan ddysgwyr, rhieni a gofalwyr.
- Pennu'r cyllid sydd ar gael ar gyfer y Cwricwlwm Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb a dyrannu'r cyllid hwnnw er mwyn cynorthwyo gyda chostau adnoddau/hyfforddiant proffesiynol/sefydliadau allanol.
- Adolygu'r Polisi Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb a gwneud newidiadau a diwygiadau priodol bob blwyddyn yn ôl yr angen.

Rôl yr Arweinydd Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb

Rôl yr Arweinydd Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb yn **(nodwch enw'r ysgol/y ddarpariaeth)** yw:

- Datblygu a gweithredu Cwricwlwm Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb **priodol i ddatblygiad** ar gyfer pob dysgwr, yn unol â'r gofynion statudol a amlinellir yn y Cod Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb.
- Monitro a gwerthuso Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb mewn cydweithrediad ag arweinwyr pwnc eraill er mwyn sicrhau bod Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb yn cael ei hintegreiddio'n effeithiol ar draws pob Maes Dysgu a Phrofiad.
- **Ysgol/Darpariaeth Uwchradd yn unig:** Cysylltu ag ysgolion bwydo a chreu cysylltiadau priodol â nhw, er mwyn sicrhau parhad a datblygiad o'r dysgu sy'n digwydd yng Nghyfnod 2.
- Monitro a gwerthuso'r cynllun gwaith ac addasrwydd adnoddau.
- Sicrhau bod llais y disgybl yn cael ei adlewyrchu yn y Cwricwlwm Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb a bod cymorth emosiynol yn cael ei ddarparu.
- Cysylltu ag asiantaethau allanol a chydlynu eu hymwneud â'r rhaglen Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb lle bo'n briodol.
- Cysylltu â rhieni a gofalwyr os oes angen ynghylch y Cwricwlwm Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb.
- Cysylltu â'r Awdurdod Lleol a'r Tîm Ysgolion Iach.

5. Monitro a gwerthuso Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb

Bydd y Pennaeth a'r Corff Llywodraethu yn monitro'r gwaith o weithredu'r Polisi Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb, a dylid adolygu a diweddarau'r polisi bob blwyddyn yn unol ag archwiliad diogelu'r awdurdod lleol.

Wrth adolygu'r Polisi Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb, ymgynghorir â dysgwyr, athrawon, llywodraethwyr, teuluoedd ac asiantaethau allanol (lle bo'n berthnasol) er mwyn sicrhau bod y polisi'n effeithiol a'i fod yn bodloni gofynion statudol.

Caiff y Cwricwlwm Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb ei fonitro a'i werthuso gan yr Arweinydd Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb bob blwyddyn er mwyn sicrhau ei fod yn dal yn berthnasol ac yn gyfredol a'i fod yn diwallu anghenion pob dysgwr.

6. Diogelu a chyfrinachedd

Mae'r Cwricwlwm Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb yn **(nodwch enw'r ysgol/y ddarpariaeth)** yn cynorthwyo dysgwyr i allu datblygu eu gwybodaeth, eu hymwybyddiaeth a'u dealltwriaeth ynghylch sut mae adnabod ymddygiad sy'n

gwahaniaethu yn erbyn pobl, ymddygiad rhywiol niweidiol, cydberthnasau afiach a chydberthnasau lle mae cam-drin/trais yn digwydd, gan sicrhau ar yr un pryd bod pob dysgwr yn datblygu dealltwriaeth o beth yw cydsyniad, sy'n cynnwys datblygu sgiliau ynghylch sut mae rhoi cydsyniad a'i dynnu yn ôl.

Mae'n bwysig bod holl staff yr ysgol yn cael yr Hyfforddiant Diogelu priodol a'u bod yn deall bod dyletswydd arnynt i ddilyn Protocol Diogelu **(nodwch enw'r ysgol/y ddarpariaeth)**, a fydd yn dilyn Gweithdrefnau Diogelu Cymru 2019 / Protocol AAL Ceredigion, os amheuir y gallai dysgwr fod wedi dioddef niwed sylweddol neu fod perygl i ddysgwyr ddioddef niwed o'r fath.

Gallai Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb o safon, a gaiff ei chyflwyno mewn amgylchedd cynhwysol a diogel, arwain at fwy o achosion o ddatgelu gwybodaeth gan ddysgwyr. Mae'n bwysig bod dysgwyr yn cael gwybod mewn modd sensitif nad oes modd i staff yr ysgol/y ddarpariaeth addysg warantu y bydd gwybodaeth yn cael ei chadw'n gyfrinachol os byddant yn datgelu unrhyw beth iddynt, oherwydd bod dyletswydd ar y staff i ofalu amdanynt ac adrodd ynghylch unrhyw beth sy'n achosi pryder. Mae'n bwysig bod dysgwyr yn cael cymorth digonol gan aelod priodol o staff.

Os yw'r staff yn amau neu'n nodi pryder o ran diogelu, rhaid iddynt sicrhau eu bod yn rhoi gwybod yn syth i Berson Diogelu Dynodedig yr ysgol neu, yn absenoldeb yr unigolyn hwnnw, i'r Dirprwy-berson Diogelu Dynodedig, a fydd yn gyfrifol am gymryd y camau gweithredu priodol. Nid cyfrifoldeb staff yw datgelu cyfeiriadedd rhywiol dysgwr neu'i hunaniaeth o ran rhywedd i bobl eraill heb ganiatâd y dysgwr.

Lle bo'n briodol, yn achos dysgwyr 13 oed a hŷn, gall staff roi gwybodaeth i ddysgwyr/eu cyfeirio at wybodaeth am ddulliau atal cenhedlu a gwybodaeth ynghylch ble y gallant gael gafael ar ddarpariaeth leol o ran iechyd rhywiol. Cofiwch fod [Deddf Troseddau Rhywiol 2003 \(Cymru a Lloegr\)](#) yn datgan na all pobl ifanc dan 13 oed gydsynio i weithred rywiol, felly os bydd dysgwr dan 13 oed yn datgelu ei fod/ei bod yn cymryd rhan mewn gweithredoedd rhywiol, rhaid dilyn Protocol Diogelu **(nodwch enw'r ysgol/y ddarpariaeth)**.

Mae Estyn yn cydnabod bod [aflonyddu rhywiol rhwng cyfoedion](#) yn amlwg iawn ym mywydau dysgwyr ifanc, ac mae'r dull ysgol gyfan o ymdrin ag Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb yn **(nodwch enw'r ysgol/y ddarpariaeth)** yn sicrhau bod dull ataliol a rhagweithiol yn cael ei fabwysiadu er mwyn mynd i'r afael â'r broblem.

Mae Llywodraeth Cymru yn gweithio ar argymhellion ar gyfer ysgolion, yn dilyn adroddiad Estyn, ac mae disgwyl i'r rhain fod ar gael yn ystod tymor yr hydref (2022).

Mae hynny'n cynnwys rhoi sicrwydd i ddysgwyr y bydd staff yr ysgol/y ddarpariaeth addysg yn cymryd pob achos o aflonyddu rhywiol rhwng cyfoedion o ddifrif ac yn gweithio mewn partneriaeth â'r dysgwyr, rhieni/gofalwyr ac asiantaethau allanol lle bo'n briodol i ymdrin ag unrhyw achosion o hynny.

Er mwyn creu amgylchedd dysgu cynhwysol a diogel i ddysgwyr drwy gydol eu Cwricwlwm Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb, bydd yr Arweinydd Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb a staff eraill yr ysgol/y ddarpariaeth addysg yn cael mynediad rheolaidd i gyfleoedd dysgu proffesiynol o safon. Bydd hynny'n sicrhau bod y staff yn teimlo'n barod ac yn alluog i gynorthwyo dysgwyr gyda phynciau megis cydberthnasau, cydsyniad, rhywioldeb, y gyfraith, amrywiaeth, newid rhywedd, ac ymddygiad rhywiol niweidiol.

7. Sut beth yw Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb o safon?

Mae Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb o safon yn amddiffynol, yn ataliol ac wedi'i hategu gan ddull gweithredu sy'n briodol i ddatblygiad, sy'n cael ei arwain gan anghenion, sy'n seiliedig ar hawliau ac sy'n ystyried rhywioldeb a chydberthnasau pobl mewn modd cadarnhaol.

At hynny, dylai Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb o safon:

- Ddarparu ffeithiau cywir sy'n briodol i ddatblygiad.
- Defnyddio terminoleg fiolegol gywir yn ystod gwersi Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb.
- Hybu diwylliant dysgu diogel, cadarnhaol, agored a gonest lle nad oes stigma, cywilydd, ofn nac euogrwydd ac sy'n gadarnhaol o ran bod yn gynhwysol, yn llawn parch ac yn ddiogel i bob dysgwr.
- Hybu ymwybyddiaeth feirniadol o wahanol agweddau a gwerthoedd mewn cysylltiad ag Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb.
- Grymuso dysgwyr i wneud penderfyniadau cyfrifol a gwybodus, a'u grymuso i allu eu deall eu hunain a deall pobl eraill.
- Herio stereoteipiau a chanfyddiadau niweidiol, gan gynnwys normau o ran rhywedd.

- Rhoi mynediad i wybodaeth wrthrychol, gefnogol, gynhwysol a phriodol i ddatblygiad, am dyfu i fyny, newidiadau i'r corff, cydberthnasau iach, ac iechyd rhywiol ac atgenhedlol.
- Darparu gwybodaeth briodol i ddatblygiad ynghylch ble y gall dysgwyr gael gfael ar wasanaethau cymorth a help mewn cysylltiad ag Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb.
- Cael ei chydgyhyrchu gan gymuned yr ysgol gan gynnwys llais y dysgwyr, rhieni a gofalwyr a chynnwys mewnbyn gan randdeiliaid perthnasol sy'n cynorthwyo i'w darparu. Gweler y ddogfen [Cynllunio eich Cwricwlwm](#).
- Bod yn briodol i ddatblygiad. Gweler [Cyfnodau'r Cod Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb](#).
- Asesu dysgwyr er mwyn ceisio deall ble maen nhw arni o ran eu datblygiad.

Mae'r Cwricwlwm Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb yn **(nodwch enw'r ysgol/y ddarpariaeth)** yn galluogi dysgwyr i ffurfio a chynnal ystod o gydberthnasau y mae pob un ohonynt yn seiliedig ar ymddiriedaeth a pharch rhwng pawb. Dyma sylfaen Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb yn ein hysgol/darpariaeth addysg ni.

8. Y Cwricwlwm Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb a sut y caiff ei weithredu

Mae **(nodwch enw'r ysgol/y ddarpariaeth)** yn ceisio darparu Cwricwlwm Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb plwraliaethol o safon, sy'n gynhwysol ac yn ffeithiol gywir ac sy'n annog dysgwyr i ymwneud yn feirniadol â'r deunydd a gaiff ei gyflwyno iddynt. Caiff y Cwricwlwm Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb ei addysgu gan staff cymwys sy'n defnyddio themâu trawsbynciol o fewn y [Meysydd Dysgu a Phrofiad](#) mewn gwersi, gan ddefnyddio strategaethau a thechnegau addysgu sy'n cyd-fynd ag anghenion y dysgwyr. Mae hynny'n golygu y bydd Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb yn cael ei chyflwyno nid yn unig trwy lechyd a Lles ond trwy bob Maes Dysgu a Phrofiad.

Os yw'r ysgol/y ddarpariaeth addysg yn ddarpariaeth gynradd:

Caiff y Cwricwlwm Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb ei addysgu trwy'r Maes Dysgu a Phrofiad lechyd a Lles a themâu trawsbynciol, a bydd yn cynnwys y pum

datganiad o'r hyn sy'n bwysig. Caiff pynciau eu haddysgu yn unol â'r gofynion a amlinellir yng Nghyfnod 1 a Chyfnod 2 y Cod Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb.

Os yw'r ysgol/y ddarpariaeth addysg yn ddarpariaeth uwchradd:

Wrth i'r ysgol gyflwyno'r Cwricwlwm newydd i Gymru yn raddol (gan ddechrau gyda Blwyddyn 7 yn 2022/23), bydd Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb hefyd yn cael ei haddysgu trwy Addysg Personol a Chymdeithasol a'r Maes Dysgu a Phrofiad Iechyd a Lles i rai grwpiau blwyddyn. Caiff pynciau eu haddysgu yn unol â'r gofynion a amlinellir yng Nghyfnod 3 y Cod Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb. (Os bydd eich ysgol yn dewis cyflwyno'r cwricwlwm newydd i bob grŵp blwyddyn o 2022/23 ymlaen, bydd angen addasu'r adran hon i adlewyrchu hynny.)

Dylai'r Cwricwlwm Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb fod yn seiliedig ar y tri llinyn a amlinellir yn y Cod Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb:

- **Cydberthnasau a hunaniaeth:** helpu dysgwyr i ddatblygu'r sgiliau y mae arnynt eu hangen i ddatblygu cydberthnasau iach, diogel a boddhaus â phobl eraill, a'u helpu i wneud synnwyr o'u meddyliau a'u teimladau.
- **Iechyd rhywiol a lles:** helpu dysgwyr i fanteisio ar ffynonellau gwybodaeth ffeithiol am eu hiechyd rhywiol ac atgenhedlol a'u lles, gan eu galluogi i wneud penderfyniadau gwybodus drwy gydol eu bywyd.
- **Grymuso, diogelwch a pharch:** helpu i amddiffyn dysgwyr rhag pob math o wahaniaethu, trais, camdriniaeth ac esgeulustod a'u galluogi i adnabod cydberthnasau a sefyllfaoedd anniogel neu niweidiol, gan eu cynorthwyo i wybod pryd, sut a ble y gallant ofyn am gymorth a chynghor.

Os bydd dysgwyr yn gofyn cwestiynau i staff yn ystod gwersi Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb (a allai fod o natur sensitif), ni fydd y staff byth yn rhannu eu profiadau personol a byddant yn defnyddio'u crebwyll proffesiynol wrth ddarparu atebion sy'n briodol, o ran oed a chyfnod, i oed ac aeddfedrwydd y dysgwr neu ddysgwyr eraill a allai fod yn gwrando.

9. Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb i ddysgwyr ag anghenion dysgu ychwanegol

Rhaid darparu'r Cwricwlwm Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb i ddysgwyr ag anghenion dysgu ychwanegol. Rhaid i staff **(nodwch enw'r ysgol/y ddarpariaeth)** ystyried beth yw'r ffordd orau o ddiwallu anghenion dysgwyr unigol y gallai eu

hanghenion ychwanegol olygu nad yw eu dealltwriaeth o iechyd rhywiol a lles yn cyfateb i'w hoed cronolegol. Gall dysgwyr sydd ag anghenion mwy difrifol fod yn agored iawn i niwed, felly mae cyfrifoldeb ar athrawon i gynnwys elfennau o'r Cwricwlwm Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb yn y ddarpariaeth o oed ifanc iawn er mwyn sicrhau bod gan y dysgwyr ddealltwriaeth o 'berygl dieithriaid' a 'chyffwrdd preifat a chyhoeddus' erbyn iddynt gyrraedd y glasoed.

Rhaid i bob aelod o staff, gan gynnwys staff ategol, ffisiotherapyddion, nyrsys a gofalwyr fod yn ymwybodol o ddull yr ysgol o ymdrin ag Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb wrth weithio gyda dysgwyr ag anghenion dysgu ychwanegol.

10. Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb i ddysgwyr dan anfantais

Rhaid i'r Cwricwlwm Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb ddangos ymarfer teg a bod ar gael i bob dysgwr, waeth beth yw ei amgylchiadau personol neu gymdeithasol. Bydd ysgol a darpariaeth deg yn cydnabod ac yn deall bod manteision a rhwystrau'n bodoli ym maes addysg, yn cydnabod bod profiad pob dysgwr o addysg yn wahanol, ac yn gweithio'n galed i unioni unrhyw anghydbwysedd addysgol. Yn yr enghreifftiau gorau, mae hynny'n golygu y bydd ysgol neu ddarpariaeth yn cynnig darpariaeth ychwanegol er mwyn goresgyn anfantais, ac yn neilltuo mwy o amser ac yn gwneud mwy o ymdrech i gynorthwyo pobl ifanc sydd dan anfantais.

I'r perwyl hwnnw, mae'n hanfodol bod ysgol/darpariaeth yn sicrhau bod pob dysgwr yn cael cyfle cyfartal i ymwneud â'r Cwricwlwm Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb. Weithiau, gallai fod yn fuddiol ailadrodd sesiynau neu gynnig cyfleoedd i drafod ymhellach. Yn aml, yn y sefyllfa hon, bydd angen i athrawon a staff ysgol chwarae rôl rhiant a chynnig cymorth parhaus. Mewn achosion mwy cymhleth, dylai ysgol/darpariaeth ystyried a oes gan y person ifanc hawl i gael mynediad i'r rhan hon o'r cwricwlwm mewn modd sydd wedi'i deilwra ac sy'n canolbwyntio ar yr unigolyn.

Un camsyniad cyffredin yw bod amddifadedd yn gysylltiedig â thlodi a dim byd arall. Mae'n wir, wrth gwrs, bod dysgwyr sydd dan anfantais yn byw mewn tlodi; fodd bynnag, mae anfantais wirioneddol yn ehangach o lawer na hynny. Yn y canolbarth, er enghraifft, rhaid i bob dysgwr oresgyn tlodi gwledig ac mae ganddynt fynediad gwael i wasanaethau a chyfleoedd o'u cymharu â dysgwyr ar draws ardaloedd trefol yng Nghymru. O ran Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb, gallai fod angen

cymorth ychwanegol ar deuluoedd i gynnwys pobl ifanc mewn sgysiau amrywiol a chytbwys am Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb, sy'n briodol i'w datblygiad. Unwaith eto, gallai fod yn bwrpasol i ysgolion ddatblygu man diogel, gyda gweithiwr proffesiynol addas, lle gall pobl ifanc siarad yn agored am unrhyw gwestiynau, pryderon neu gredoau a allai fod ganddynt.

11. Llais y dysgwr mewn Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb

Fel y nodir yng [Nghonfensiwn y Cenhedloedd Unedig ar Hawliau'r Plentyn](#), mae gan blant a phobl ifanc yr hawl i fod yn rhan o benderfyniadau a wneir am eu bywyd ([Erthygl 12](#)). Er mwyn sicrhau bod y Cwricwlwm Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb yn diwallu anghenion dysgwyr ac yn mynd i'r afael â thueddiadau sy'n dod i'r amlwg, bydd **(nodwch enw'r ysgol/y ddarpariaeth)** yn ymgynghori â dysgwyr, yn sicrhau eu bod yn ymwneud â llunio cynnwys y Cwricwlwm Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb, ac yn cadw hyblygrwydd er mwyn mynd i'r afael â'r materion a nodir gan ddysgwyr.

Bydd yr Arweinydd Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb yn cynnal ymarferion gwerthuso rheolaidd gyda dysgwyr er mwyn sicrhau bod y Cwricwlwm Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb mor gadarn, mor bwrpasol ac mor ddiddorol ag sy'n bosibl.

12. Gweithio gyda rhieni a gofalwyr

Mae'r Cod Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb wedi dileu hawl rhieni a gofalwyr i dynnu eu plant allan o Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb – mae'n **orfodol** i bob dysgwr 3-16 oed. Fodd bynnag, mae **(nodwch enw'r ysgol/y ddarpariaeth)** yn cydnabod bod gan rhieni a gofalwyr ddylanwad pwysig a rôl bwysig i'w chwarae o ran cyflwyno negeseuon am ryw a chydberthnasau. Rhieni a gofalwyr yw'r bobl allweddol o safbwynt addysgu eu plant am ryw a chydberthnasau ac o safbwynt cynnal diwylliant ac ethos y teulu. O ganlyniad, rydym yn gweld Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb fel cyfrifoldeb a rennir ac rydym yn ceisio rhannu

gwybodaeth â rhieni a gofalwyr am y Polisi Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb hwn, y Cwricwlwm Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb, ac adnoddau lle bo'n bosibl.

Mae'r ysgol yn croesawu unrhyw sylwadau gan rieni a gofalwyr, sy'n ceisio gwella darpariaeth yr ysgol yn y maes hwn. Mewn sefyllfaoedd lle mae rhieni a gofalwyr yn anhapus ag elfennau o'r Cwricwlwm Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb, gofynnir iddynt ddilyn Polisi Cwynion **(nodwch enw'r ysgol/y ddarpariaeth)**.

13. Gweithio gydag asiantaethau allanol

Er mai **(nodwch enw'r ysgol/y ddarpariaeth)** sy'n gyfrifol am ddarparu'r Cwricwlwm Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb, rydym yn cydnabod gwerth cynnwys asiantaethau allanol priodol/siaradwyr gwadd i ategu'r Cwricwlwm Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb. Ni fwriedir i'r mewnbwn hwn gymryd lle na disodli'r hyn a gyflwynir gan yr ysgol/y ddarpariaeth addysg o ran Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb. Os bydd asiantaeth allanol/siaradwr anhysbys yn cysylltu â'r ysgol/y ddarpariaeth addysg, gofynnir am gyngor ynghylch addaswydd yr asiantaeth honno/y siaradwr hwnnw.

Arfer da wrth weithio gydag asiantaethau allanol/siaradwyr gwadd:

- Ymchwilio er mwyn sicrhau bod gan yr asiantaeth allanol y sgiliau, y wybodaeth a'r cymhwysedd cywir a bod ganddi enw da dibynadwy a phroffesiynol am weithredu mewn modd cyfannol a chynhwysol yng nghyswllt Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb.
- Cytuno ar nodau a deilliannau dysgu ar gyfer yr ymweliad er mwyn sicrhau bod y cynnwys yn briodol i oed y dysgwyr dan sylw.
- Sicrhau bod gan yr asiantaeth allanol/siaradwyr gwadd wiriad gan y Gwasanaeth Datgelu a Gwahardd a'u bod yn cael eu hystyried yn briodol o safbwynt Gweithdrefnau Diogelu.
- Sicrhau bod yr ysgol/y ddarpariaeth addysg wedi rhannu gwybodaeth â'r asiantaeth allanol am bolisiau'r ysgol ac am ddisgwyliadau'r ysgol ar gyfer yr ymweliad.
- Bydd y staff yn rhoi gwybod i'r dysgwyr am yr ymweliad gan asiantaeth allanol/siaradwr gwadd ac yn eu paratoi ar gyfer yr ymweliad, gan roi amser iddynt baratoi cwestiynau ymlaen llaw.

Ysgolion
Iach
Ceredigion

- Bydd staff yn aros yn yr ystafell ddosbarth drwy'r amser oherwydd eu bod yn gyfrifol am y dysgwyr ac am reoli ymddygiad.

14. Adnoddau Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb

Mae'n hanfodol bod yr Arweinydd Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb yn defnyddio adnoddau priodol i gefnogi'r Cwricwlwm Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb.

Yn **XXX** rydym yn defnyddio'r adnodd canlynol i gyflwyno Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb sy'n briodol i ddatblygiad y dysgwyr:

- **XXXXXXXX**

(Bydd angen i ysgolion addasu'r rhestr hon i adlewyrchu'r adnodd a ddefnyddir yn eu lleoliad nhw.)

15. Atodiad 1: Adnodd Archwilio – Dull ysgol gyfan o ymdrin ag Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb

Mae'r rhestr wirio hon i'w defnyddio'n bennaf gan aelod dynodedig o'r uwch-dîm arwain sydd â chyfrifoldeb cyffredinol am reoli darpariaeth gyfannol o ran Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb.

Meini prawf llwyddiant	Ar waith yn llawn	Ar waith yn rhannol	Ddim ar waith	Sylwadau
Arweinyddiaeth ac ymrwymiad				
Mae gan aelod o'r uwch-dîm arwain gyfrifoldeb cyffredinol am Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb.				
Ceir aelod o staff sy'n cydlynu'r gwaith o gyflwyno Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb.				
Ceir llywodraethwr a enwir ar gyfer Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb.				

Ceir cynllun gweithredu i sicrhau bod y Cwricwlwm Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb yn cael ei adolygu a'i ddatblygu'n barhaus.				
Mae gan yr ysgol bolisi cyfredol ynghylch Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb, sydd wedi'i ddatblygu gan staff gan ymgynghori â dysgwyr, rhieni a llywodraethwyr, ac sydd wedi'i gytuno gan y Corff Llywodraethu.				
Deall anghenion dysgwyr a chymuned yr ysgol				
Mae dysgwyr yn chwarae rhan weithredol wrth ddatblygu'r Cwricwlwm Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb.				
Mae profiadau amrywiol dysgwyr, megis grwpiau agored i niwed a'r sawl sydd ag anghenion dysgu ychwanegol, yn cael eu cydnabod ac mae eu hanghenion o ran Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb yn cael eu diwallu.				
Mae'r ysgol yn ymwybodol o'r blaenoriaethau sy'n dod i'r amlwg ac anghenion o ran iechyd yng nghymuned leol yr ysgol, sy'n berthnasol i Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb.				
Ymgysylltu				
Mae'r polisi Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb wedi'i rannu â phob aelod o gymuned yr ysgol, gan gynnwys rhieni/gofalwyr ac ymwelwyr sy'n ymwneud â chyflwyno Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb.				
Mae'r staff yn cael eu cynnwys ac yn ymwneud yn weithredol â datblygu'r Polisi Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb a'r ddarpariaeth o ran y cwricwlwm.				
Mae rhieni/gofalwyr yn cael gwybodaeth am waith dysgu eu plentyn ym maes Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb.				

Mae trefniadau ar waith i rieni/gofalwyr weld deunyddiau addysgu Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb.				
Darperir gwybodaeth i gynorthwyo rhieni/gofalwyr yn eu rôl fel addysgwyr Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb yn y cartref.				
Caiff trefniadau eu dilyn ar gyfer rheoli ceisiadau gan rieni i dynnu eu plant allan o addysg rhyw.				
Gweithlu				
Mae'r holl staff sy'n ymwneud â chyflwyno'r rhaglen Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb yn cael hyfforddiant a chymorth priodol.				
Caiff Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb ei haddysgu gan staff cymwys, gwybodus a hyderus.				
Cydberthnasau				
Mae'r ysgol yn gallu dangos sut y mae'n meithrin ac yn datblygu cydberthnasau iach rhwng holl aelodau cymuned yr ysgol.				
Mae'r ysgol yn mynd ati'n weithredol i hyrwyddo Confensiwn y Cenhedloedd Unedig ar Hawliau'r Plentyn.				
Gwasanaethau cymorth				
Mae cyfraniadau gan asiantaethau allanol i Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb yn cefnogi ac yn gwella'r rhaglen Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb, ac nid ydynt yn disodli gwaith addysgu gan staff yr ysgol. Mae ymwelwyr yn cydymffurfio â pholisi'r ysgol.				
Mae dysgwyr yn y sector uwchradd yn cael mynediad i wybodaeth, cymorth a chynghor lleol priodol.				
Mae'r ysgol yn ymwneud yn weithredol â gwasanaethau arbenigol, e.e. y nyrs ysgol.				
Amgylchedd dysgu				

Mae dysgwyr yn teimlo'n ddiogel mewn gwersi Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb.				
Mae dysgwyr yn gallu cael mynediad i gymorth a chynghor mewn ardaloedd dynodedig o'r ysgol.				
Mae trefniadau wrth gefn ar waith i gynorthwyo plant a phobl ifanc y gallai'r wers gael effaith emosiynol arnynt ac a allai deimlo bod angen iddynt adael.				
Cwricwlwm				
Mae dysgwyr yn chwarae rhan weithredol yn y gwaith o ddatblygu'r Cwricwlwm Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb.				
Mae trosolwg o'r Cwricwlwm Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb wedi'i ddatblygu sy'n nodi camau cynnydd yn glir.				
Caiff adnoddau eu dewis yn ofalus o safbwynt eu haddasrwydd, a chânt eu hadolygu o safbwynt eu heffeithiolrwydd.				
Defnyddir ystod o strategaethau addysgu a dysgu sy'n annog cyfranogiad, gyda chyfleoedd i ddysgwyr ddatblygu gwerthoedd, sgiliau ac agweddau cadarnhaol yng nghyswllt Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb.				
Mae asesu cyflawniad dysgwyr o ran Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb wedi'i gynllunio yn rhan o'r rhaglen.				
<u>Camau nesaf</u>				
Cwblhawyd gan:				Dyddiad:

Ysgolion
Iach
Ceredigion

(Addaswyd o Gylchlythyr Llywodraeth Cymru Rhif: 019/2010, 'Whole School RSE Audit Tool': 2018 y Fforwm Addysg Rhyw, Cynlluniau Ysgolion Iach – Rhwydwaith Cymru, Gwobr Ansawdd Genedlaethol gan Gynllun Ysgolion Iach Sir Fynwy Mai 2022)

Cyngor Sir Ceredigion

ADRODDIAD I'R:	Cabinet
DYDDIAD:	2 Mai 2023
LLEOLIAD:	Hybrid
TEITL:	Adborth gan y Pwyllgor Trosolwg a Chraffu Adnoddau Cymunedau sy'n Dysgu ar y Polisi Cydberthnasau a Rhywioldeb (ACaRh)
PWRPAS YR ADRODDIAD:	Rhoi adborth gan y Pwyllgor Trosolwg a Chraffu Cymunedau sy'n Dysgu a gynhaliwyd ar 30 Mawrth 2023

CEFNDIR:

Ystyriodd y Pwyllgor Trosolwg a Chraffu Cymunedau sy'n Dysgu y Polisi Cydberthnasau a Rhywioldeb (ACaRh) yn eu cyfarfod ar 30 Mawrth 2023.

Darparodd yr Athrawes Ymgynghorol Llesiant wybodaeth am y newidiadau diweddar o ran Addysg Ryw a'r broses o gyflwyno Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb yn y Cwricwlwm i Gymru. Roedd hyn yn sicrhau bod gan yr Awdurdod Lleol bolisi Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb addas y gallai'r ysgolion ei fabwysiadu a'i addasu. Byddai'r polisi yn cefnogi'r ysgolion i ymgorffori'r cwricwlwm newydd a byddai'n darparu cymorth, gwybodaeth, cysondeb ac eglurder. Cyflwynwyd y wybodaeth ganlynol i'r Pwyllgor:

- Y Cefndir
- Beth yw Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb?
- Y Cynnwys Polisi
- Y Sefyllfa Bresennol
- Cefnogaeth i Ysgolion

CYTUNWYD i argymhell bod y Cabinet yn:

- (i) mabwysiadu cynnwys Polisi Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb Ceredigion; a
- (ii) nodi y byddai unrhyw sylwadau a gynhigiwyd gan Lywodraeth Cymru yn cael eu cynnwys fel newidiadau i'r Polisi Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb

**Y Cynghorydd Endaf Edwards
Cadeirydd y Pwyllgor Trosolwg a Chraffu Cymunedau sy'n Dysgu**